

מעדני הפרשה

רעיונות והגיגים בפרשת השבוע מאת הר' ישראל אהרן קלצקין - חג הסוכות תשפ"ז

ארבעת המינים

עניינם של ארבעת המינים הוא לשמוח בהם ולהודות לבורא יתברך שהעניק לנו כל מיני טוב בעולמו.

האתרוג הוא פרי משובח מאוד, יש בו מעלות רבות שמיחדות לו, הדר ויופי, הרבה סוגי גידולים, בליטות, אבנט, מוכתר בפיתם, מגוון צבעים, ריח טוב, דר באילן משנה לשנה, טעם טוב כשמתבשל ועוד.

הלולב, הוא עץ גבוה ומרשים בקומתו.

ההדס הוא עץ רחב, כשמו: עץ עבות.

הערבה דומה לירק גם בצבעה וגם בגדילתה על מים וגם בעלים הירוקים הטריים שלה.

אכן, מעבר לכל העניינים הרוחניים שטמונים בהם, לב, שפתיים, עיניים וכו', הרי שצריך להתבונן בהם ולראות את המגוון המיוחד של כל ארבעת המינים ולשמח בהם ולהודות על כל הטוב והשפע שהשי"ת העניק לנו להנות בהם את בניו, עמו ישראל אשר בחר בהם מכל העמים.

אחודה נא חידה

מידי שנה בחודש תשרי, קוראים בכל חמשת החומשים, בראשית בשבת בראשית, שמות בצום גדליה, ויקרא ביוה"כ, במדבר בכל יום מימי חג הסוכות, דברים בשמחת תורה.

היכי תמצוי, חמש ימי שני בזה אחר זה, שבוע אחרי שבוע, שבהם יש קריאת התורה בציבור, ובכל שבוע ביום שני קוראים בחומש אחר, כך שבמשך חמשת השבועות קוראים בכל חמשת חומשי התורה ואין חוזרים על אף חומש פעמיים?

רמז: אנחנו בעיצומו, ועל פי הלוח, זה יקרה גם בשנה הבאה עלינו לטובה, תשפ"ח. וסדר הקריאות בימי שני הם: דברים, שמות, ויקרא, במדבר, בראשית.

יחי ראובן ואל ימות

משה רבינו ברך את ראובן בברכת 'יחי ראובן ואל ימות' לכאורה יש כאן כפל לשון, אם יחיה ודאי לא ימות.

בגמ' ברכות דרשו, כי השם ראובן מתפצל לשני מילים: 'ראובן', לפי זה נוכל לדרוש, כי צדיק ממשיך לחיות גם אחר מותו, ע"י שבניו ממשיכים בדרכו ובמורשתו, כמו שנאמר לגבי יעקב 'מה זרעו בחיים אף הוא בחיים'.

וזה פירוש, 'יחי ראובן ואל ימות', שממשיך לחיות כאשר רואים את בניו הולכים בדרכיו וממילא ואל ימות, שקרוי חי אף אחר מיתתו.

אף חבב עמים

פירש"י 'מלמד שחיבב המקום את ישראל', זה נרמז במילה 'חבב' גימ' י"ב, היינו י"ב השבטים.

ימים יוצרו ולו אחד בהם

וכך יתפרש הפסוק: ימים 'יוצרו ולו' הקב"ה ברא 354 ימים בשנה, (ימות הלבנה) כמנין 'יוצרו ולו', וקידש מתוכם מקראי קודש כמנין 'אחד בהם', היינו 60.

כי יש בשנה 8 ימי חג, היינו, ראשון של פסח, אחרון של פסח, שבועות, ב' ימי ר"ה ויום הכיפורים, ב' ימי סוכות, הרי 8 ימי חג ועוד 52 שבתות, סך הכל 60.

אזמין לסעודתי אושפיזין עילאי

'עילאי' (עם י' בסוף התיבה) בלשון ארמית זה לשון רבים (פי' האושפיזין החשובים) כאשר הכוונה על שבעת האושפיזין, אברהם יצחק יעקב וכו', אך בלשון יחיד ייאמר 'עלאה'.

בחג הסוכות זכינו לשני מצוות עיקריות, האחת מצות סוכה והשנית מצוות ד' מינים המכונה בלשון חז"ל מצוות לולב כדברי המדרש תנחומא ויקרא, המבטא את חשיבות הימים שבין יוה"כ לסוכות: 'זה עסוק בסוכתו וזה בלולבו', כאשר הכוונה כמובן לכל הד' מינים, ובספה"ק האריכו לבאר הקשר בין ב' המצוות.

במצות לולב ישנם שבעה פריטים, שהם: אתרוג, לולב, ב' ערבות וג' הדסים, וכנגדם יש במצות סוכה שבעה אושפיזין, המוזכרים כולם יחד בכל יום אך כל אחד מכוון שבעת ימי החג.

לפי דברינו יוצא, שכשם שכל ז' הפריטים שבד' מינים נחשבים כיחידה אחת 'לולב', כך שבעת האושפיזין יקראו כיחידה אחת ואז מתאים לומר גם 'אושפיזין עלאה'.

עלאה מרמז בתוכו את ארבעת המינים ערבות לולב אתרוג הדסים

שבעת המינים

ואוסיף לדברינו: כפי שהזכרנו כי ט"ו תשרי הוא יום תחילת עונת הזרע, והתורה מונה את שבעת המינים שנתברכה בהם ארץ ישראל, הרי כנגדם יש את ד' המינים שיש בהם שבעה דברים: ג' הדסים, ב' ערבות, לולב ואתרוג, הרי שבע דברים כנגד שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל ובנטילת מינים אלו וקיום המצוה, משפיע שפע לזרע הארץ ביום זה שהוא מעין ראש השנה לעונת הזרע כאמור.

ראשון לחשבון עונות

איתא במדרש על הפסוק 'ולקחתם לכם ביום הראשון' ראשון לחשבון עונות, הכיצד? (פי' שלכאורה למחרת יוה"כ שנמחל הכל, מתחיל חשבון עונות, ולמה פירשו

ומה הגוי רואה? פסח הוא רואה כוסות יין וגדרות מלחיצים, שבועות הוא רואה גשר צר ומחניק, ובסוכות הוא רואה בית כלא, אשרינו אשרינו וברוך אשר בחר בנו מכל העמים והבדילנו מן התועים.

אותיות סכה

ידוע כי אותיות סכ"ה מרמזים על שלשה סוגי סוכה הכשרים: האות ס' סגורה מכל ד' רוחותיה בד' דפנות. האות כ' בנויה מג' דפנות, כי סוכה די לה בג' דפנות (סוכה ב.). ואילו צורת אות ה' היא ב' דפנות ועוד דופן קטנה מצידה השלישי, כדאיתא בגמ' 'שתיים כהלכתן' ושלישית אפילו טפח' (סוכה ו.).

רמז להלכות הסוכה מהגר"א

לכבוד יומא דהילולא דמרנא הגר"א מוילנא זיע"א בג' דחוה"מ סכות נצטט אמרה נאה מהגר"א זיע"א על מידות הסוכה ופרטיהן:

בספר תהילים (קח, ח) 'אחלקה שכם ועמק סוכות אמדד', (פסוק זה נסוב בענין יוסף ושכם - ולמקנהו עשה סוכות' בראשית לג, יז) ואין הכוונה כאן בענין חג הסוכות. (מצודות דוד), כותב הגר"א כי מרמז בזה מידות הסוכה, כדלהלן:
א. גובה סוכה צריך להיות לפחות י' טפחים (סוכה ב.).
ב. רוחב הדופן לפחות ז' טפחים (סוכה ג. רש"י ד"ה ור"י סבר).
ג. ב' דפנות כהלכתן (ז"ט) ושלישית אפילו טפח (סוכה ו.).
ד. סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה פסולה (סוכה ב.).
ועתה יבואר הפסוק כמין חומר:

'אחלקה שכם' היינו אם נחלק כל אות מהמילה 'שכם' למחצית נגיע ל'עמק סוכות אמדד' (מידות הסוכה המדויקות).
ש - (מספרה 300) מחציתה 150. זוהי המידה בדפנות בטפח מרובע, דופן רוחב ז' בגובה י' = 70, ב' דפנות הרי לנו 140 ו דופן שלישית רוחב 1 טפח בגובה 10 הרי יחד 150 טפחים.
כ - (20) מחציתה 10. זהו גובה הסוכה המינימלי 10 טפחים.
מ - (40) מחציתה 20. זהו גובה הסוכה המקסימלי 20 אמות. הוסיף מרחן רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל נדבר נוסף: 'ועמק סוכות' - היינו ה'פנים' שבסוכה הוא לפחות ז' על ז' טפחים, שהם 49 טפחים: 'אמדד' בגימטריה 49.

גוג ומגוג

בשבת חול המועד קוראין הפטרת 'גוג ומגוג' שם מסופר על המלחמה שתתנהל כנגד גוג ומגוג והמפלה שינחלו, אך כמובן שאותה מלחמה תהיה כנגד כל שבעים האומות שהיו כשבעים זאבים שכל שנות הגלות רצו לטרוף את עם ישראל ככבשה.

אכן 'גוג ומגוג' בגימ' 70, כנגד שבעים האומות.

שביום הראשון של סוכות הוא ראשון לחשבון עֲנוֹת? ומאריך שם לבאר כי בימים שבין יוה"כ לחג הסוכות כ"א עסוק בבניית הסוכה ובקניית ד' מינים ושאר ההכנות לחג ואין פנאי לחטא, ולכן רק ביום הראשון של סוכות הוא ראשון לחשבון עֲנוֹת.

כתב לי בעל 'עמלים בתורה' רעיון יפה בשם אביו.

הקב"ה אמר לנח אחר יציאתו מן התיבה: 'עוד כל ימי הארץ, זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחורף' ופירש"י שם, שהשנה מחולקת לששה עונות הללו, עונה ראשונה היא עונת זרע: מיום ט"ו תשרי עד י"ד כסלו, עונת קור: ט"ו כסלו עד י"ד שבט וכו' עיי"ש.

ולפי"ז אפשר לפרש בדברי המדרש שיום ט"ו תשרי הוא 'ראשון לחשבון עֲנוֹת' היינו היום הראשון של עונה ראשונה מעונות השנה הללו, וזה מתאים ומיוחד ליום זה שבו נוטלין את ד' המינים שסגולתם להשפיע שפע ביבול זרע השדה כפי שאנו אומרים ומתפללים בתפילות ההושענות כידוע.

שלוש רגלים

בפרשת בלק מסופר כי בלעם נסע אל בלק ברצותו לקלל את בני ישראל ח"ו, וה' שלח לו מלאך לשטן 'ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים' פירש"י 'רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה'

והמתבונן בזה יראה כי לשון הפסוקים המספרים על המכשולות שעמדו בדרכו של בלעם, מרמזים את שלשת הרגלים.

'משעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה' מרמז על פסח וחג המצות אשר שותים בו ד' כוסות מיין ה'כרמים', בנ"י משמרים את חג הפסח בגדרות וסייגים לרוב, בחינת 'גדר מזה וגדר מזה'.

'מקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל' מרמז על חג עצרת זמן מתן תורתנו, עצרת מלשון צר, כי דרך התורה היא דרך סלולה ואין לנטות ימין ושמאל.

'ותרבץ תחת בלעם' זהו חג הסוכות שבו אנו מרותקים למקומנו בהיותנו חייבים לישב בסוכה.

זה ההבדל בין הגוי המגושם לבין היהודי המרום: היהודי רואה בפסח אמונה וחירות ודבקות בבורא, בשבועות רואים את הקולות והלפידים ואין לך בן חורין ממי שעוסק בתורה, ובסוכות חשים אנו בצילא דמהימנותא כבבית המלך מוקפים בענני הכבוד וכו'

הגליון לעילוי נשמת

ידיד נפשי הרה"ח ר' אברהם יצחק הלוי ריינר ז"ל, מחבר הושענות מבוורות אשר נלב"ע בעת נעילת שער ביום הכיפורים. המעוניין לקבל גליון זה באימייל וכן לכל הארה והערה, יכתוב לי בכתובת הנ"ל ויקבל מידי שבוע הגליון על הפרשה.

maadonev@gmail.com

בס"ד

יום חמישי ערב חג הסוכות תשפ"ז.

לידידי ומכריי קוראי ומתענגי הגליון 'מעדני הפרשה'.

ידועה הבדיחה על קמצן שנכנס עם רכבו לתחנת דלק ושאל: כמה עולה טיפת דלק?
המתדלק ענה: טיפה זה בחינם! 'טפטף לי פול' ביקש הקמצן.

אנחנו חיים בדור של חד פעמי, אינסטנט, רוצים חדש כל הזמן, לא חזרה על מה שכבר שמענו.

אולי זה נכון לגבי ענייני העולם הזה, אבל ביהדות זה לא כך, אנו חוזרים על אותה נוסח תפילה 3 פעמים ביום, חוזרים על גמרא ומשניות שוב ושוב, קוראים בתורה כל שנה אותם פרשיות ואותו חומש רש"י ותרגום אונקלוס.

מטפטים ומטפטים עד שזה חודר, כמו רבי עקיבא והמים שטפטפו וחוררו את האבן.

אנשים שואלים אותי מאיפה הכוחות לקבל כל דבר באמונה בלי אנחה, הרי לא נולדים ככה.

התשובה: כ-18 שנה ישבתי בשיעורו של המגיד רבי מרדכי דרוק זצ"ל והוא היה מטפף ללא הרף 'אלעס מאכט בורא עולם' שוב ושוב, 'אין עוד מלבדו' עוד פעם ועוד פעם, יום יום בלי גיוון, וזה טפטף פול, אני מכיר כמה וכמה אנשים שישבו בשיעוריו וכולנו חיים את הגישה הזאת שהשפיעה עמוק לתוך מציאות החיים.

גם אנשים שהם לא בדרגה כזו, זה השפיעה עליהם, בחינת 'האמנתי כי אדבר' שפירשו צדיקים, שדיבורי אמונה גורמים אמונה, גם אם זה מתחיל בדיבור בלבד, מן השפה ולחוץ, בלי התעמקות המחשבה.

לפני כמה שבועות, ניגש אלי יהודי בביהמ"ד ואמר לי בסגנון חז"ל: 'אתה יושב בלייקווד ומצודתך פרוסה בביתר עילית'.

מה הסיפור? שאלתי.

האיש מספר: מאז שכתבת על הסיפור עם היהודי שקיבל על עצמו שלא לדבר כשהולך לטבול במקווה, בעקבות ברכת הרבי מטאש זיע"א, קיבלתי על עצמי את הקבלה, קרה לי יום אחד, שנכנסתי למקווה הורדתי את החליפה ויהודי שואל אותי איפה המגבות? ועניתי לו ואז נזכרתי בקבלה והתלבטתי מה לעשות? מיד עלה לי הרעיון, הלבשתי את החליפה, יצאתי מהמקווה, חזרתי שוב פנימה והתברר למפרע שהכניסה הקודמת לא היתה הכניסה לטבול במקווה.

הוא אשר אמרתי: מטפטים, מטפטים ואין לי מושג איפה זה תופס.

חג הסוכות הוא החג האהוב עלי, יתכן שזה קשור לעובדה, שלאבי היה מנהג, מדי לילה בחצות, הבית היה ננעל מבפנים וכל הילדים היו צריכים להיות כבר בבית, למעט חג הסוכות, שזה היה השבוע היחיד בשנה שיכולתי להסתובב בלילות ולחזור הביתה מאוחר, הלכנו לשמחות בית השואבה, אבא היה גם הוא חוזר מאוחר משמחות בית השואבה שהיה מנגן שם וגם אז הלך לסוכה לישון.

ואולי זה בכלל משהו בגנים שאבי החדיר לנו, אבא ז"ל כמעט לא היה יוצא מהסוכה כל שבעת הימים, בבית הכנסת היה יושב בסוכה, כשניגן בשמחת בית השואבה והיה הפסקה, היה מיד הולך לסוכה, כאן נתגלתה אהבתו העצומה למצוות, בחוה"מ ידענו שאין מצב לבקש שישע איתנו לטיול, בפסח כן בסוכות לא, וכנראה זה השתרש בי ומידי שנה אני כבר מחכה לחג החביב הזה.

ואת כל זה אני מטפף לכם, שתדעו ותזכרו: מה שאתם עושים, אתם משדרים לילדים שלכם בתת מודע וזה משפיע, לפעמים בכיוון הזה ולפעמים בהיפך הקיצוני, על כן, נשתדל לשמש דוגמא אישית טובה ובעיקר נינוחה ושלווה.

חידה אשאל מענייני דיומא:

5 ימי שני בשבוע, בזה אחר זה, בכל אחד מהם קוראים בחומש אחר, כל חמשת החומשים, בלי לחזור על אחד מהם פעמיים. בגליון יש רמזים לתשובה.

ג.ב. איך יש לקיים את ה'ושמחתם' בארבעת המינים, איך זה גורם שמחה, מה מיוחד דוקא באלו (כפשוטו)?

א' דסוכות הוא ראשון לחשבון עונות, או לחשבון עונות?

לכבוד יארצייט הגר"א, ווארט נפלא שמרמז הלכות סוכה בפסוק בתהילים.

כל זה בעוד בתוככי הגליון מעדני הפרשה המצו"ב. maadoney@gmail.com הדפיסו ותזכו הרבים,

בברכת שבת שלום ומבורך:

ישראל אהרן קלצקין

לבקשת הצטרפות או כל שאלה או הערה והארה, כתבו לי בכתובת דלהלן

maadoney@gmail.com